

ORTA PALEOLİTİK DÖNEM

Günümüzden önce yaklaşık 200 bin ile 35 bin yılları arasındaki bir süreci kapsayan orta Paleolitik, Riss buzulu, Riss-Würm buzul arası ve Würm buzullaşması sırasında yaşanmıştır. Bu dönem Mousterien kültürle temsil edilir. Bu kültür adını Fransa-Dordogne Bölgesi'ndeki Le Moustier sığınağından almıştır.

Mousterien terimini ilk olarak Gabriel de Mortillet kullanmıştır. Mousterien kültürün alt evreleri bulunmaktadır. F. Bordes Fransa'daki Pech de l'Aze ve Combe Grenal kazılarının verilerine dayanarak 5 büyük Mousterien evrenin varlığından bahsetmiştir. Avrupa Mousterien kültürünü tanımlayan bu evreler: Acheuleen gelenekli Mousterien, Tipik Mousterien, Dişlemeli Mousterien, Quina tip Mousterien ve Ferrassie Tip Mousterien dir.

Mousterien kültürün Avrupa'daki yapımcıları Homo *Neandertaller*dir. Yakındoğu'da ise bu kültürün erken evrelerinde Homo *Sapiens*ler görülmektedir. Avrupa'dan göç eden Neandertaller orta Paleolitiğin sonlarına doğru Yakındoğu'ya gelmişlerdir. Yakındoğu'da bazı merkezlerde orta Paleolitiğin erken evrelerinde Homo *Sapiens* buluntularına rastlanırken, bu tabakaların üzerinde Neandertal insanlara ait buluntularla karşılaşmıştır.

. Yakındoğu'da orta Paleolitik endüstriler 250 bin yıl öncesine kadar uzanabilmektedir. Yakındoğu'da bu endüstriler: Levanten tip Mousterian, Acheuleen Gelenekli Mousterien, Aterien,, Mikro Mousterien, Toros-Zagros Gelenekli Mousterien evreleri ile bilinmektedir.

Mousterien kültürde önemli bir teknolojik gelişim dikkati çekmektedir. Sistemli bir yongalama tekniği Alt Paleolitiğin çok sayıdaki iki yüzeylilerinin yerini ince yongalar üzerine özenle yapılmış kenar kazıyıcı ve uç gibi daha hafif ancak daha etkin aletler almıştır.

Neandertal insanları, besinlerini geniş ölçüde soğuk iklim faunasını oluşturan mamut, kıllı gergedan, geyik, at gibi büyük memeli hayvanları avlayarak sağlıyorlardı. Görece basit bir teknik donanımla avlanmış olan bu hayvanların kalıntıları, söz konusu insanların avcılıkta ustalaştıklarını ve bazı av tekniklerini geliştirdiklerini kanıtlamaktadır.

Mousteriende düzenlenmiş konutlar az sayıdadır. Böyle organize edilmiş konutların bulunmayışı kötü korunma koşullarından ileri gelmiş olabilir. Oysa bu çağa ait çok sayıda Açık hava sitesi bulunmuştur. Bilinen düzenlenmiş ender konut örnekleri, kemik gibi geçici olmayan malzemeden yapılmıştır. Ancak sığınakların odun, kamış ya da post gibi çabuk tahrip olan malzemeden yapılmış olması da olanaklıdır. Örneğin Fransa'da bazı sitlerde kazık ve dikme deliği gibi kanıtlar elde edilmiştir.

Orta Paleolitik çağın en önemli özelliklerinden biri ilk ölü gömme ritüellerinin ortaya çıkışıdır. Bu insanlar artık ölümlerini, kendilerinden önceki insanlar gibi leş yiyicilere bırakmıyorlardı. Orta Paleolitikteki bu özelliği sayıları çok fazla olmayan mezarların varlığıyla anlıyoruz.

Mousterien mezarlara bırakılan hediyeler içinde en sık rastlanılanı bizon, geyik, keçi gibi hayvanlara ait çene, ayak, boynuz gibi parçalardır. Diğer bir karakteristik durum ise bu mezarlarda sıklıkla çocukların bulunması ve yanlarına daha çok erginlere özgü taş aletlerin konulmasıdır.

Orta Paleolitik mezar hediyeleri açısından tartıřmalđ olmakla birlikte ilginç olan bir durum da Irak'ta şanidar Maęarasđ'nda saptanmıştır. Burada 60 bin yıl önce gömülmüş olan yaşlı bir adamın cesedinin altına ve çevresine çiçekler bırakılmış olduğu, polen analizleri sonucunda anlaşılmıştır.